

Необхідність таких змін зумовлена особливою підслідністю Національного антикорупційного бюро, дасть можливість швидше отримувати необхідні відомості, що сприятиме оперативному розслідуванню корупційних злочинів.

Список використаних джерел

1. Крук О. Країна, яка поборолла корупцію [Електронний ресурс] / О. Крук // Персонал плюс. – 2009. – № 26 (328). – Режим доступу: <http://www.personal-plus.net/328/5090.html>. – Назва з екрана.

2. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей // Організація економічного співробітництва і розвитку. – 2007. – 133 с.

3. Поліщук А. Правила протидії корупції і досвід для України: Грузія та Сінгапур / А. Поліщук // Національний юридический журнал. – 2016. – № 5. – С. 166–169.

Ілляшенко Олексій Володимирович,
заступник начальника Управління з питань
запобігання корупції та проведення
люстрації Національної поліції України,
кандидат юридичних наук;

Зарубей Вікторія Володимирівна, професор
кафедри досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ СПІВПРАЦІ З ОСОБАМИ, ЯКІ ПОВІДОМЛЯЮТЬ ПРО ФАКТИ КОРУПЦІЇ (ВИКРИВАЧАМИ)

В усьому світі корупцію визнано однією з найтяжчих «хвороб», що негативно впливає на всі сфери суспільного життя і яку неможливо перемогти поодиночі.

Як і в інших іноземних державах, в Україні діє низка законодавчих актів, які регламентують питання запобігання, виявлення та протидії цьому явищу.

Національною поліцією України ініційовано та здійснено низку заходів, спрямованих на зниження рівня

корупції як в масштабах держави, так і безпосередньо в системі поліції. Ці процеси відбувалися одночасно з початком роботи Національного агентства з питань запобігання корупції та першими нелегкими кроками в процесі впровадження електронного декларування.

На основі Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні на 2015–2017 роки в Національній поліції підготовлено антикорупційну програму на 2017 рік, створено комісію з оцінки корупційних ризиків і моніторингу виконання антикорупційної програми. На офіційному веб-сайті запроваджено рубрику «Запобігання корупції», створено відповідні телефонні лінії, електронні скриньки. Будь-яка особа має можливість повідомити про факти порушення антикорупційного законодавства працівниками поліції через окрему лінію «Повідом про корупцію в поліції».

Вказані звернення опрацьовують відповідні підрозділи і враховують під час аналізу результатів діяльності.

Підрозділи комунікації здійснюють щоденний моніторинг засобів масової інформації (телевізійних каналів, веб-сайтів, матеріалів в Інтернет-виданнях) щодо фактів корупції. За ініціативи поліції в ЗМІ також розміщують матеріали про корупцію.

Проблеми щодо врегулювання законодавства у сфері співпраці з особами, які повідомляють про факти корупції (викривачами), потребують додаткового розв'язання.

У цьому напрямі нині детально відпрацьовують механізм удосконалення співпраці, заохочення та захисту викривачів.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», особа, яка надає допомогу в запобіганні та протидії корупції (викривач), – особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою. «Допомогу в запобіганні і протидії корупції» фактично визначають як «повідомлення про

порушення вимог закону», що звужує можливість інших активних дій з боку викривачів.

Згідно із вимогами КПК України, під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі та документи, які мають значення для досудового розслідування, особою яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, що конфіденційно співпрацює з органами досудового розслідування.

Виконання зазначеними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування.

Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами.

Згідно із Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність можуть мати гласних і негласних штатних і позаштатних працівників; отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які перебувають на етапі підготовки або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави.

Співробітництво осіб з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва. Угоду про сприяння оперативним підрозділам в оперативно-розшуковій діяльності може бути укладено з дієздатною особою.

Постає питання, чи є особи в контексті Закону України «Про запобігання корупції», які співпрацюють з органами досудового розслідування або оперативними підрозділами, викривачами, адже до повноважень

Національного агентства з питань запобігання корупції належить здійснення співпраці з викривачами, вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав.

Окрім цього, згідно із Законом України «Про запобігання корупції», відносно викривачів або їх близьких може бути застосовано заходи, передбачені Законом «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», однак питання щодо захисту під час адміністративного судочинства чи дисциплінарного провадження не врегульовано. Гарантування безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, здійснюють «з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя», а не для захисту особи. Водночас Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачає, що співробітництво особи з оперативним підрозділом зараховують до її загального трудового стажу в разі укладення з нею трудової угоди. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність, то на неї поширюються пільги, передбачені в таких випадках для працівників оперативних підрозділів.

Згідно із Законом України «Про запобігання корупції», повідомлення про порушення вимог цього Закону може бути здійснене «працівником відповідного органу» без зазначення авторства (анонімно). Разом із тим, відповідно до Закону «Про звернення громадян», анонімні звернення не підлягають розгляду. Отже, роз'яснення потребує питання щодо конфлікту вимог цих двох законодавчих актів під час розгляду анонімних звернень, а також те, що не всі громадяни України можуть бути «працівниками відповідних органів» відповідно до антикорупційного законодавства.

Світова практика свідчить, що фактично в усіх державах існують проблеми щодо захисту як «внутрішніх», так і «зовнішніх» викривачів.

Так, гучний корупційний скандал у поліції Ірландії, який розпочався ще у 2014 році, призвів до серйозних наслідків, порушивши багато соціальних проблем, досі залишається не вирішеним. Розпочалось все з того, що двоє працівників поліції, яка в Ірландії має назву «гарда», викрили своїх керівників, які займались корупційними махінаціями – вносили зміни в базу даних порушників правил дорожнього руху, тобто зменшували або відміняли штрафні бали своїм знайомим. Готовність підлеглих постати проти протиправних дій начальства розлютила керівника поліції Ірландії, який назвав дії чесних викривачів огидними. Окрім цього, поліцейським-викривачам погрожували, а одного навіть безпідставно звинуватили у насиллі над дітьми. Лише після втручання журналістів ситуацію було взято під контроль громадськістю, у результаті чого керівник поліції Ірландії та Міністр юстиції пішли у відставку. Також було на роботі поновлено одного з журналістів, який підтримав викривачів; знято обвинувачення відносно поліцейського щодо насилля над дітьми; створено незалежну асоціацію в поліції та запропоновано внести зміни до законодавства, щоб дати змогу поліцейській комісії розглядати повідомлення поліцейських викривачів. Уряд Ірландії анонсував «нову еру політики» і весною цього року пішов у відставку Прем'єр-міністр Ірландії, який також мав відношення до вказаних подій.

Завжди існувала і буде існувати система спротиву правоохоронній системі, а корупціонери негативно ставитимуться як до антикорупційних органів загалом, так і до осіб, які повідомляють про корупцію та допомагають протидіяти цьому явищу. Проте головним завданням є формування саме у населення негативного ставлення до корупції. Незалежно від показників або результатів роботи правоохоронних органів, лише громадяни можуть вказати на наявність чи відсутність певного явища в суспільному житті.